

SAKU TUOMINEN

Ettekö te tiedä
kuka minä olen

Erilainen elämäkerta

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Copyright © Saku Tuominen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023
ISBN 978-951-1-44836-5

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

"Every edit is a lie."

– Jean-Luc Godard –

SISÄLLYS

- Aluksi — 9
- Yksi totuus — 17
- Onks se nii? — 19
- Ainoa oikea tapa — 21
- Satavarma — 25
- Takinkääntö — 27
- Joko mä itteni
mainitsin? — 29
- Paven pelit — 31
- Palautteen voima — 33
- Hakki — 35
- Old Black Joe — 37
- Ruokahalu katoaa — 39
- Kun Neruda pölyjä
pyyhki — 41
- Mahdollisuus — 43
- Ruusun
ostamattomuus — 45
- Kehäraakki — 47
- No grazie — 49
- No surrender — 53
- Liisa-kummi — 57
- Lenin ja Kiinatar — 59
- Rajanylityksiä — 61
- Kauppakorkea — 63
- Cii ou pii ou el ei — 65
- Paitsi joskus — 69
- Ennen mikään ei ollut
paremmin — 71
- To be inspired — 75
- Ilmaveivi — 77
- Keke — 79
- Timo T. A. — 81
- Yksityisnäytös — 83
- Koittakaa nyt päättää — 85
- Polvillaan edessäsi — 89
- Peruutusvaihte — 91
- Toimitussihteeri — 93
- Anna tulla — 97
- Arto ja Tuula — 99
- Autoilun iloja — 103
- Läheltä piti — 105
- Ääniongelmia — 107
- Hukassa — 109
- Parhaat pystyvät — 113
- Hyvää yötä — 115
- Aika kova vauhti — 119
- Lyhyt keikka — 121
- Kolme ohjetta — 123
- Kuin sudelta paskaa — 125
- Tanskan prinssi — 127
- Katastrofeja — 129
- Kyllä vai ei — 133
- Pukumies — 135
- Chef patron — 137
- Kale — 141
- Telefax — 143
- Helvetin tyhmä — 145
- Elämänmuutos — 147
- Nevada — 149
- Espa — 151
- Midaksen kosketus — 153
- Koliday — 155
- Ymmärrän jos et — 159
- Kit Kat — 161
- Oma vika — 165
- Rehuennakkoluuloja — 167
- Välissä elämä — 169
- Luomisesta — 171
- Tankkeja, hävittäjiä,
ratikoita — 175
- Hyvältä ei näytä — 179
- Täytyyhän sinullakin
olla oikeus — 181
- Broadcasters — 185
- Lady Gaga — 187
- En olisi uskonut — 189
- Hyödytöntä — 193
- Sanajärjestys — 195
- Eli vähän niin kuin
minä — 197
- Sumea katse — 199
- Ruusukimppu — 201
- Tuplasyy — 203
- Älä valehtele — 205
- Perässä — 207
- Anisviinaa — 209
- Šakkikalle — 211
- Paljain käsin — 215
- Älä naurata — 219
- Sauternes — 221
- Vai olisiko sittenkään? — 223
- Viimeinen tarjous — 227
- Toinen näytös — 229
- Not really — 231
- Puolet Muhammad
Alista — 233
- Ted — 237
- Pröystäilyn hinta — 239
- 925 Design — 241
- Myrskyn silmässä — 243

Viherkasviyleisö — 245
Koneet käyntiin — 247
FBI — 249
Tasoissa — 253
100 % — 255
70 % — 257
Ei metriäkään — 259
Miten Ruotsissa? — 261
Ateenassa — 265
Onnistuu, tottakai — 267
Peilipallotakki — 271
20 vuoden
erimielisyyt — 275
Sanoista puheisiin — 277
Yllättävän huonot
soundit — 279
Townes, Jonathan ja
Tomppa — 281
Lapsenkengissä — 285
Ideanikkarit — 287
Partly right — 289
Faija — 291
Sokeus — 295
Ilse — 299
Jörgen ja Erkki — 301
Fiksuttelija — 305
Ei käy — 307
Missä Santtu luuraa? — 311
Golf ja hallitus — 313
Sir Ken — 315
Ei tule toimimaan — 319
Babitzinit — 323
Esitystä ei peruta — 325
Jatko aika — 327

Linlo — 329
Eipä juuri — 331
Etu- vai takavetoinen — 333
Yhdys sana lahja — 335
Seinähullu — 337
Mikä Matti, kuka
Matti — 339
Luinhan — 341
Samantha Fox — 343
Alaston totuus — 345
The latter, sir — 347
Vihreä salaatti — 349
Complicated green
salad — 351
Vieraana olemisen
taito — 353
Black out — 355
Kruununprinssi — 357
Aikamoinen tuottaja — 361
Kokkisota — 363
Tuoretta parsaa — 365
Noutajat.net — 367
Kolme tähteä — 369
No niin Tuominen — 373
Why? — 377
Deck of a car — 379
Nakkipuku — 381
Lähellä ei riitä — 385
Sixpack — 389
Kengänkärjet — 391
Balcony moment — 395
Näkökyky — 397
Soittimen logiikka — 399
Musta Käsi — 401

Pieni itkettää isoa — 403
6-0 — 405
Riki ja Tami — 407
Hannu från
Helsingfors — 409
Joulun ihme — 413
Not always Sunday — 415
En sano! — 419
Simo — 421
Astrid — 425
The Henkselimies — 427
Koe, loiki, elä, leiki.
Ole ok. — 429
K-70 — 431
Eläköön se iso ero — 435
Fantastista — 437
Hääpöistä — 439
Guru horisee — 441
Hyvä jos — 443
Kent ja Halonen — 445
Ihan samanlaiset — 447
Ettekö te tiedä kuka
minä olen — 449
Hyvä elämä, toinen
otto — 451
Delzio — 453
Troppo presto — 455
Moody Blues — 457
Haukku jää — 459
Finaalissa — 463
Etuoikeudet — 465
Joko mä teidät
mainitsin? — 467
Pintakuohua — 469
Lopuksi — 473

Aluksi

En ole koskaan kokenut tarvetta kirjoittaa elämäkertaa. Päinvastoin: olen nimenomaisesti halunnut olla kirjoittamatta sitä. Elämäkertoissa ja muistelmissa tavoitteena on usein nähdä asiat dramaturgisesti kiinnostavana, loogisena jatkumona, joka on kirjoitettu tavalla, joka antaa päähenkilöstä mairittelevan kuvan. Se ei ole tapa, jolla oman elämäni hahmotan. Nobel-voittaja Doris Lessing on omassa elämäkerrassaan todennut, että elämä itsessään ei muodosta mitään draaman kaarta, kyseessä on vain sarja erilaisia tapahtumia peräkkäin. Tästä ajatuksesta pidän, tämä tuntuu omalta.

Kirjan alaotsikko on *Erilainen elämäkerta*, ja sellainen toivon tämän kirjan myös olevan. Pitkään harkitsin vaihtoehtoa, joka olisi ollut jokin suomenkielinen versio sanaparista *life lessons*. Ehkä se olisi kuvannut jopa paremmin sitä, millaisena tämän kirjan näen, mutta en keksinyt tarpeeksi hyvää käännöstä.

Millä ihmeen perusteella uskallan väittää, että tämä olisi jollain tavalla *erilainen* elämäkerta? Olen pyrkinyt siihen, että kirjassa päähuomio olisi muissa kuin itsessäni. Olennaista *ei* ole se, mitä *minä* olen tehnyt tai aikaansaanut. Olennaista on se, mitä *muut* elämäni ihmiset ovat minulle opettaneet, miten he ovat minua muuttaneet.

Olen aina rakastanut oppimista mutta yhdistänyt sen erilaisiin *oppimistapahtumiin* – lukemiseen, tiedon etsimiseen, kysymysten esittämiseen,

videoiden katsomiseen, kirjoihin, seminaareihin, opettajiin, dokumentteihin. Mutta jos pysähdyn hetkeksi miettimään elämääni, huomaan oppineeni lähes kaiken olennaisen erilaisten tapahtumien ja niissä olleiden ihmisten kautta. Tai vielä tarkemmin tapahtuneen *ja sen pohtimisen, ajattelun ajattelun* kautta. Kuten kasvatuspsykologi John Dewey on sanonut, emme opi tapahtumista vaan niiden reflektoinnista. Eli siitä, kun jokin pieneltä vaikuttanut tapahtuma, yhdistyessään johonkin aiempaan, sysää mielessä käyntiin jonkin prosessin.

Tämä kirja koostuu tällaisista tapahtumista. Monet muistoistani saattavat tuntua mitättömiltä, lapsellisilta tai yhdentekevilä, mutta minulle ne eivät sellaisia ole. Olen vakuuttunut, että nämä hetket ja niihin vuosien varrella liittynyt pohdiskelu sekä niistä ääneen puhuminen ovat vaikuttaneet siihen, mitä hyvästä elämästä tänään ajattelen, millaisena maailman ja itseni näen.

Miksi uskon näin? Koska *muistan* nämä tapahtumat edelleen.

Takanani on noin 30 miljoonaa elettyä minuuttia. Monissa niistä olisi aineksia pysyviin muistoihin, mutta silti muistan vain ani harvan. Otetaan esimerkiksi kouluaikani. Merkityksellisiä tapahtumia oli satoja. Kykenen palauttamaan mieleeni juuri ja juuri kaksi, pinnistämällä kolme. Entä kaikki keskusteluni vanhempieni kanssa? Varmuudella helmiä täynnä. Ja silti mieleeni on jäänyt yhden käden sormilla laskettava määrä asioita. Hienot vuodet tv-tuottajana? Valtaosa on painunut unohduksiin, jäljellä on vain hajanaisia anekdootteja. Kaikki kuullut puheet, luetut kirjat, nähdyt elokuvat, loputtomat keskustelut. Ei juuri mitään, murusia sieltä täältä.

Miten nämä sadat tuhannet tiedostamattomat valintani muistamisen ja unohtamisen välillä ovat tapahtuneet? Miksi tietyt hetket, tiettyjen ihmisten tietyt lauseet tai teot, ovat jääneet kirkkaina mieleeni ja monet

muut, usein paljon hienommat ajatukset eivät? Tämä kaikki kiinnostaa minua valtavasti.

Tämä kirja ei kerro *muistista* vaan *muistoista*. Silti tein kirjaa kirjoittaessani myös hieman tutkimustyötä. Halusin ymmärtää edes pinnallisesti, miten ihmisen muisti, myös omani, toimii. Miksi muistan yhden asian mutta unohdan toisen ja miksi muistan nämä asiat juuri sellaisina kuin muistan? Vaikka ymmärrys muistimme toiminnasta lisääntyy koko ajan, täyttä varmuutta sen mekanismeista ei vielä kukaan ole. Näyttäisi kuitenkin siltä, että kaksi asiaa ovat olennaisia pitkäkestoisten muistojen syntyisessä.

Alkuperäisen kokemuksen *laaja-alaisuus* ja muistin *kerroksittaisuus*.

Ensinnäkin ihminen näyttäisi muistavan paljon todennäköisemmin sellaiset tapahtumat, jotka ovat koskettaneet mahdollisimman laaja-alaisesti hänen tunteitaan (joko myönteisiksi tai kielteisiksi koettuja). Ja toiseksi emme koskaan muista alkuperäistä tapahtumaa sellaisena kuin se tapahtui – sen sijaan muistamme *edellisen* kerran, jolloin sen muistimme, kaikkine matkan varrella tulleine uusine tulkintoineen.

Tämän kaiken innoittamana valitsin kirjalle tekotavan, joka poikkeaa aiemmista kirjoitusprosesseistani (ja luulisin, että se poikkeaa myös useimpien muiden elämäkertojen syntyvaiheista).

En halunnut suunnitella mitään. En sisältöä, en järjestystä, en draaman kaarta.

Pikemminkin pyrin kaikesta tästä pois.

Halusin kirjoittaa sen, minkä muistan, siinä järjestyksessä kuin asiat mieleeni tulevat. Tarkkailla, mitkä tapahtumat ja tunteet linkittyvät toisiinsa milläkin tavalla, ja pohtia, miksi näin on.

Tiesin mistä aloittaisin, mutta en tiennyt, millä jatkan tai mihin tulisin lopettamaan. Kun olin kirjoittanut yhden luvun, jatkoin seuraavaksi siitä, mikä mieleeni luontevasti tuli. Illalla mieleeni tuli yksi muisto, aamulla jokin toinen – järjestyksessä, jonka alitajuntani päätti. En halunnut loogista järjestystä, en selkeitä kokonaisuuksia. Halusin, että tarinoiden järjestys olisi yllätys paitsi lukijalle myös kirjoittajalle, koska sellaista elämä on, vuoristorataa.

Pois jäi se, minkä mieleni *tällä kertaa* päätti jättää pois. Jos kirjoittaisin uuden kirjan samalla metodilla, sen sisältö olisi luultavasti täysin erilainen.

Lähes kahdensadan itseäni muuttaneen muiston joukossa on kymmenkunta, jotka ovat esiintyneet jossain muodossa jo aiemmissa kirjoissani. Syynä ei ole laiskuus vaan se, että niihin mieleni jostain syystä halusi palata ja hyväksyin tämän. Niiden poisjättäminen ei tuntunut oikealta, tuntui kuin kokonaisuudesta olisi jäänyt puuttumaan jotain olennaista.

Mikään tässä kirjassa ei perustu muistiinpanoihin, ellei muistiinpanoksi lasketa sitä hetkeä, jolloin jokin *painui muistiin* – mikä usein tarkoittaa itseni ulottumattomissa olevaa, monesti irrationaalista vaikuttavaa päätöstä priorisoida yhtä asiaa ja unohtaa toinen. Kirja koostuu siis aidoista mutta huterista ja mahdollisesti totuuden kanssa ristiriidassa olevista *omista muistikuvistani*.

Siksi haluan korostaa ja alleviivata, että näillä tarinoilla ei välttämättä ole mitään tekemistä objektiivisen totuuden kanssa. Ketään en ole haastatellut, hakukoneita en ole käyttänyt. Ainuttakaan tapahtuneeseen liittyvää faktaa en ole tarkistanut.

Mainitsen nimeltä monta itselleni tärkeää ihmistä, mutta *yhdenkään* kanssa en ole halunnut keskustella *mistään* kirjassa mainitusta, vaikka moni olisi varmasti toivonut sitä. Miksi tällainen päätös? Koska toden-

näköisesti he olisivat muistaneet monta asiaa aivan eri tavalla, ja se olisi muuttanut jotain olennaista. Silloin kirja ei olisi uskollinen ydinajatukselleen eli sen tutkimiselle, millaisena kaikki on minun mielessäni, vaikuttamassa siihen, kuka olen.

Ja siksi haluan jo etukäteen sanoa kaikille kirjassa mainituille ystäväilleni, että olen pahoillani siitä, jos ja kun muistan jotkin asiat aivan eri tavalla kuin kuin he. Samaan aikaan on hyvä pitää mielessä, että vaikka joku kirjassa mainittu ihminen muistaisikin jonkin tapahtuman aivan eri tavalla kuin minä, ei sekään, ainakaan automaattisesti, tee omasta versioistani epätotta. Meillä kaikilla on omat muistikuvamme, omat totuutemme.

Kuten Buddha aikanaan hienosti opetti, *"the finger pointing at the moon is not the moon"*.

Yritän olla kaunistelematta asioita. Se ei tarkoita, etteikö asioita olisi kaunisteltu, mutta sen työn on mieleni tehnyt jo aiemmin ja mahdollisesti monta kertaa matkan varrella. Koitan myös kohdella kaikkia ihmisiä hyvin. Merkittävimmät paljastukset liittyvät itseeni, etenkin jos ne ovat kiusallisia. Vanhoista parisuhteistani en kirjoita. Niissä tapahtuneita asioita pidän liian yksityisinä.

"Älä kerskaile, älä häpeile." Tämän ohjeen antoi puolisoni Sara, kun tuskailin kirjan sävyn kanssa. Olen kiusallisen tietoinen siitä, että *minä itse* olen halunnut kirjoittaa kirjan *omasta* elämästäni ja nyt on liian myöhäistä perääntyä. Mutta luulen, että Sara on oikeassa. Ehkä kaikkea tehtyä ja koettua ei tarvitse häpeillä – epäonnistunutta sen paremmin kuin onnistunuttakaan. Mutta kerskailua kannattaa silti välttää, aina.

Miksi ihmeessä kuvittelen, että minun muistoni kiinnostaisivat ketään? Rehellinen vastaus: en kuvittelekaan. Silti muutama tähän liittyvä aja-

tus. Myös aiemmissa kirjoissani muistoilla ja tarinoilla on ollut keskeinen rooli, ja siksi ajattelen, että ehkä tämän kirjan muodossa ei sittenkään ole mitään kovin uutta. Tässäkin kirjassa jokainen tarina on portti johonkin muuhun, tärkeämpään. Ja siksi haluan ajatella, että viime kädessä tämä ei ole kirja minusta vaan kaikesta siitä, mistä hyvässä elämässä on kyse – *epävarmuudesta ja luottamuksesta, arvoista ja ilosta, ystävyydestä ja kasvusta, empatiasta ja kiitollisuudesta.*

Pidän mahdollisena, jopa toivottavana, että kertomani tarinat voivat laukaista lukijassa tämän omia muistoja, jotka puolestaan saattavat avata uusia, kiinnostavia polkuja kytkeytyessään johonkin ihan muuhun ja yllättävään. Ja vaikka tämän kirjan muistot ovat omiani, uskon niiden syntymiseen ja muistissa pysymiseen vaikuttaneiden tunteiden olevan kaikille tuttuja, yleismaailmallisia.

Ettekö te tiedä kuka minä olen?

Tietenkään ette, enhän tiedä sitä itsekään. Mutta toisaalta en minäkään tiedä, keitä te olette. En tiedä sitä edes kaikkein läheisimmistäni. Tiedän asioita, joita he ovat tehneet, ja tiedän sen, minkä he ovat päättäneet sanoa ääneen, mutta minulla ei ole aavistustakaan, mistä he vaikevat. Mitä tunteita he sisällään kantavat ja mitä ajatuspolkuja näihin monimutkaisiin tunnekimppuihin liittyy. Mistä he ovat ylpeitä, mitä he pelkäävät tai häpeävät.

Tämä kirja on ollut yritys ottaa näistä asioista selvää omalla kohdallani. Uskon, että prosessi on tehnyt minut hieman herkemmäksi paitsi oman mieleni toiminnalle myös sille, mitä kaikkea läheisten pinnan alla saattaa olla. Kirjoittaessani olen miettinyt paljon myös erilaisia ihmisiä otsikoissa, putineita ja purria, ja sitä, millainen heidän vastaava kirjansa olisi, jos sen ydin rakentuisi saavutusten sijaan heidän elämänsä ohikiitäneille mutta merkityksille hetkille, suurille ja pienille.

Niille, joiden takia he ajattelevat kuten ajattelevat.

Mitkä ovat itselleni olleet tärkeimmät havainnot? Ensinnäkin se, miten yllättäviä asioita mieleni poimii, kun annan sen tehdä niin, ja toiseksi se, kuinka paljon olennaiseksi luulemaani se jättää poimimatta. Puhumattakaan siitä, miten yllättävillä tavoilla jotkut asiat linkittyvät mielessäni toisiinsa, vaikken ole aiemmin nähnyt niiden välillä mitään yhteyttä.

Mutta tällaisia me olemme, tuhannen palan palapelejä. Iso osa paloista on kateissa, mutta kokonaisuudesta on silti mahdollista yrittää hahmottaa jotain olennaista.

Näistä paloista minä koostuin kesällä 2023, tässä elämäni vaiheessa.

Yksi totuus

Olen käynyt elämässäni monta epäonnistunutta keskustelua. Yhden niistä kävin ihaillemani suunnittelijan, akateemikko Vuokko Nurmesniemen kanssa joissain juhlissa. En muista, mistä juhlista oli kyse, mutta sen muistan, että seisoimme ikkunan vieressä.

Pienen small talkin jälkeen, hetken mielijohteesta kysyin, onko hänellä huikean uran tässä vaiheessa vielä unelmia jäljellä.

”Haluaisin kirjoittaa kirjan, jossa kerron totuuden siitä, miten kaikki ihan oikeasti meni”, vastasi Vuokko.

”Eli oman versiosi kaikesta tapahtuneesta”, sanoin.

”Ei vaan totuuden.”

Huomaavainen ihminen olisi lopettanut tässä vaiheessa. Minä en ollut se ihminen. Sen sijaan aloin jankata.

”Mutta onko totuutta edes olemassa? Eikö pikemminkin ole olemassa jokaisen paikalla olleen omat, toisistaan poikkeavat muistikuvat?”

”Ei. Minä olin paikalla ja tiedän mitä tapahtui. Mikä muu se muka on kuin totuus?”

Olen tietävinäni, että keskustelu meni likipitään sanasta sanaan noin, mutta näin tuskin on. Mieleni on varmuudella tulkinnut asioita *itselleni* otollisella tavalla kuten mielellä on tapana. Jos soittaisin Vuokolle, hänen versionsa voisi olla ihan erilainen. Vielä todennäköisempää on, ettei Vuokko edes muista sietämätöntä jankkaajaa.

Saattaa jopa olla, että puhuin jonkun muun kuin Vuokon kanssa.

Onks se nii?

Olen ollut koko ikäni suhteellisen rasittava keskustelija. Minulla on ollut iso tarve kertoa kaikissa yhteyksissä oma mielipiteeni, koska olen pitänyt sitä joko totuutena tai vähintäänkin poikkeuksellisen arvokkaana.

Keskustelu Vuokon kanssa on tästä erinomainen esimerkki. Jostain syystä minulle oli tärkeää saada kertoa mitä *minä* ajattelen sen sijaan, että olisin esimerkiksi kysynyt Vuokolta, mikä *hänen* mielestään olisi hyvä esimerkki sellaisesta tapahtumasta, jossa totuus ei ole tullut ilmi.

Pikkuhiljaa olen alkanut oivaltaa, että saattaa olla olemassa muitakin tapoja osallistua keskusteluun, suuri osa niistä omaani parempia.

Tällä polulla minua ovat auttaneet suomenruotsalaiset ystäväni, todennäköisesti tiedostamattaan. Muistan, kuinka paasasin edesmenneessä ravintola Espassa *sommelier* Thomas Forsmanille suu vaahdossa näkemyksiäni jostain. En muista mitä sanoin, en edes teemaa. Sen sijaan muistan, mitä hän vastasi.

”Onks se nii?”

Siinä kaikki, ei muuta.

Kyseessä lienee svetisismi eli ”är de så” suoraan suomennettuna, mutta tehokas sellainen. Retorinen kysymys tuo keskusteluun ilmaa, poistaa

poterot ja valtataistelun. Kun olin kiinnittänyt tähän huomiota ensimmäistä kertaa, aloin kuulla lausetta suomenruotsalaisten ystäväni suusta kaikkialla. Niin sanoi ruokatoimittaja Kenneth Nars. Niin sanoi juontaja Peter Nyman.

Ei aggressiota, ei vastaan väittämistä. Ainoastaan utelias ”onks se nii” ja hiljaisuus. Selitysvastuu jää väitteen esittäjälle ja tilanne kehittyy lähes poikkeuksetta mielenkiintoiseen suuntaan.

Näin minun olisi pitänyt sanoa Vuokollekin, kun hän sanoi tietävänsä totuuden. Se olisi riittänyt.

* * *

Toinen tätä teemaa sivuava oivallus tulee kirjailija-tuottaja Marko Kulmalalta. Joitain vuosia sitten hän kertoi minulle aluillaan olleen vuoden tavoitteistaan. ”Haluaisin puolittaa mielipiteeni.”

Muistan ajatuksen ja sen herättämän tunnereaktion. Kyseessä saattaa itse asiassa olla *ensimmäinen* uudenvuodenlupaus, jonka muistan, omiani mukaan lukien.

Kysyin, tarkoittiko hän määrää vai voimakkuutta. ”Sekä että”, kuului vastaus.

Vähemmän absoluuttisia totuuksia, vähemmän ehdottomia mielipiteitä.

Siinä oli ja on yhä jotain kiehtovaa.

Ainoa oikea tapa

Jos olen jotain oppinut Italiassa, niin tämän: *jokaiseen asiaan on vain yksi oikea tekemisen tapa, mutta jokaisella on omansa*. Edesmennyt naapurimme Gianni oli siitä erinomainen esimerkki. Gianni rakasti ruokaa ja tiesi siitä paljon, mutta jotain tiesin minäkin.

Gianni toivoi aina ruokatuliaisuusia Suomesta. Kerran vein hänelle tulopäivämme aamuna uunista tulleen ruislimpun ja sanoin, että sitä syödään Suomessa usein voin ja juuston kanssa.

”Mutta oikea tapa syödä se on hillon kanssa”, valisti Gianni.

”Ymmärrän, että sinä haluat syödä leivän niin, mutta Suomessa se *ei* ole yleinen tapa”, yritin.

”Mutta se on *oikea* tapa”, sanoi Gianni.

”Ei ole, ei ainakaan Suomessa”, yritin vielä kerran, turhaan.

Gianni tiesi myös sen, mikä on oikea tapa syödä *suomalaista* ruisleipää Suomessa.

* * *

Lukuisilla Italian keittiöön liittyvillä tutkimusmatkoillani olen oppinut tiettyjä periaatteita. Yksi niistä on, että mereneläväpastojen kanssa ei koskaan saa käyttää parmesaania.

Viime syksynä olimme Kenneth Narsin kanssa World of Mouthin hallituksen puheenjohtajan Pii Ketvelin vieraina Milanossa. Hän oli kutsunut piemontelaisen huippuravintolan *sous chefin* pitämään meille pasta- ja risottokoulua. Teimme tuorepastaa ja puhuimme aiheesta.

”Yksi sääntö, jonka osaan vaikka unissani, on se, että mereneläväpastojen kanssa ei koskaan käytetä parmesaania, mutta onko muita tällaisia sääntöjä?” kysyin kokilta.

”Missä sinä tuollaista olet kuullut?” hän kysyi.

”Olen lukenut sen noin kymmenestä kirjasta ja kuullut siitä lukuisilta paikallisilta kokeilta ja ruokaihmisiltä”, vastasin.

”Ei se pidä lainkaan paikkaansa. Mereneläväpastojen kanssa voi oikein hyvin käyttää parmesaania, mutta tomaattipastassa sen sijaan ei koskaan”, hän opasti. Sekin oli päinvastoin kuin olin oppinut.

Siirryimme risoton pariin. Kysyin, aloittaako hän risoton tekemisen – kuten olin oppinut – freesaamalla sipulia ja riisinjyviä öljyssä ja lisää siten hieman viiniä tai vermuttia ja vasta sen jälkeen jotain lientä.

”En koskaan. Riisinjyviä pitää *aina* paahtaa aluksi viisi minuuttia kuivala pannulla” hän vastasi. ”Se on *ainoa oikea tapa* aloittaa risoton teko.”

Kahdenkymmenen Italian-vuoteni aikana en ollut koskaan kuullut kyseistä ohjetta.

Tämä on hyvä muistutus siitä, että jokaiseen sääntöön on olemassa poikkeus, myös edellisellä sivulla mainittuun: *vähemmän absoluuttisia totuuksia, vähemmän ehdottomia mielipiteitä*. Tällä kertaa se poikkeus on Italia. Siellä kaikki on sallittua, jopa toivottua.

Ainoastaan absoluuttisia totuuksia, ainoastaan ehdottomia mielipiteitä.

Satavarma

Olimme aloittamassa lomaamme Thaimaassa. Hotellimme sijaitsi reilun tunnin ajomatkan päässä lentokentältä. Olimme melkein perillä, kun puhelimeni soi.

”Onko tämä Saku Tuominen?” kysyi minulle tuntematon ääni. Myönsin, ihmetellen.

”Oletko varma, että otit kentältä omat matkalaukkusi?”

”Tottakai”, vastasin.

”Ihan varma?”

”Satavarma.”

”Voisitko kuitenkin tarkistaa?”

Tuohtuneena pyysin kuskia pysäyttämään auton. Nousin autosta pitäen puhelimen auki. Avasin takaluukun todetakseni, että siellä oli täsmälleen samanlaiset laukut kuin omamme – *paitsi että ne eivät olleet omamme.*

”Missä olette?” kysyin.

”Edelleen täällä kentällä”, mies vastasi.

”Olemme siellä noin tunnin kuluttua”, sanoin.

Koko paluumatkan olin nolona mutta kireänä, koska menetimme *kaksi tuntia* lomastamme. Kentällä meitä odotti mies, jonka matkalaukut olin vienyt. Yritin peittää ärtymykseni ja pahoitella.

”Ei mitään ongelmaa. Harmillista, että jouduitte tekemään ylimääräisen kierroksen. Erinomaista lomaa ja kiitos joustavuudesta”, hän vastasi.

Ei merkkiäkään kireydestä, ei yhtään syyttävää sanaa tai elettä. Hän kiitti *meitä* joustavuudesta, vaikka me kaikki tiesimme, että *hän* se tässä jousti.

Kun tulimme Suomeen, sain oivalluksen. Olen lukenut kymmeniä kirjoja ihmisen mielen kehittämisestä ja hyvästä elämästä ja kirjoittanutkin muutaman, mutta luulen, että tämä tapahtuma opetti minulle enemmän jostain olennaisesta kuin kaikki aiemmin oppimani yhteensä.

Mitä se tarkalleen ottaen opetti? En tiedä varmuudella. Ehkä sen, että asioihin voi suhtautua monella eri tavalla ja suhtautumisemme määrittää, millaisena elämä näyttäytyy meille.

Luulen myös, että tämän kirjan siemen – yksi monista – kylvettiin tuolloin.

Takinkääntö

Rakastan Jari Sarasvuota kaikessa ristiriitaisuudessaan. Hänen nauruaan, hänen käsistä lähteviä, itsetarkoituksellisen provosoivia mieliteitoja ja värikkäitä kielikuviaan. Rakastan jopa siitä, miten hän vastaa puhelimeen.

Joskus tiivis Jjjari Sarasvuo.

Joskus venytetty Jjjjjjari Sarasvuo.

Joskus teatraalinen Jjjjjjjjjjjjjjjjjjjjjjjjjari Sarasvuo.

Muutama vuosi sitten olin pitkästä ajasta mennyt kuuntelemaan Jarin puhetta. Jari oli loistava kuten aina. Yllättävä, rohkea, haastava, mieliteitoja jakava. Jossain vaiheessa puhetta hän esitti seuraavan ajatuksen.

”Ihminen ei opi muusta kuin tekemistään virheistä.” Sen jälkeen hän kääntyi yllättäen minuun päin ja kysyi koko yleisön edessä:

”Eikö niin Saku?”

Menin puihin. Osin siksi, etten ollut valmistautunut kysymykseen millään tavalla, mutta ennen kaikkea siksi, että olin ihan eri mieltä. Mietin mitä sanoisin. Lopulta rohkaisin mieleni.

”Eikö pikemminkin ole niin, että ihminen oppii kaikesta. Kun jokin toimii, hän oppii menemään samankaltaista kohti, ja kun jokin ei toimi, välttämään sitä.”